

Joop Visbeek

Met de billen bloot

Levensverhaal Joop Visbeek

omslag: uitsnede van een schilderij van Caspar David Friedrich getiteld 'Der Mönch am Meer' (De monnik aan de zee).

Digitalisering, omslagontwerp en vormgeving in 2014 door Jeroen Visbeek

De spelling is gemoderniseerd naar de regels van 2022.

Uitgegeven door Jeroen Visbeek © 2022

Inhoud

Mijn kinderjaren 1928-1940	6
Herinneringen uit mijn seminarietijd 1941-1948	37
En nu moet Joop met zijn biljetjes bloot	66
De reactie van Dien	141
Een autobiografisch verhaal	151
De verwerking	186
Nabeschouwing	222

NIHIL HUMANI A ME ALIENUM EST
COR MEUM INQUIETUM
DUM REQUIESCAT IN TE

Niets menselijks is mij vreemd,
mijn hart is rusteloos maar zal
rust vinden in Uw schoot.

Mijn kinderjaren 1928-1940

Ik ben vorige week zeventig jaar geworden. Mijn opa was op die leeftijd een oude man, in het zwart gekleed met een streepjesbroek. Mijn vader zag er minder oud uit, maar ook hij droeg altijd een colbert en een overhemd met stropdas en hij ging de deur niet uit zonder hoed. Ik draag meer eigentijdse kleding, een trui, een sporthemd en zelfs een Amerikaanse pet met het embleem Atlanta 1996. Maar in die min of meer sportieve kleding steekt toch een bejaarde man, die in 1928 is geboren en de last van de jaren in zijn lijf voelt.

Veel van wat ik in mijn jeugd heb meegemaakt, is weggezonden in vergetelheid. Ik heb geen behoefte om een levensverhaal te schrijven, ik wil vertellen hoe in mijn kinderjaren Amsterdam er in de dertiger jaren uitzag en hoe het leven toen was. En daarbij ontkom ik er niet aan om af en toe mijn persoonlijk verhaal te doen.

Tot mijn dertiende jaar woonde ik in de Van Alphenstraat nr. 3, een zijstraatje tussen de Bilderdijkkade en de Elisabeth Wolffstraat. De kade was van een iets betere stand, woningen met bel-etage en grote binnentuinen. Maar ik vond die kade maar saai, vooral dat stuk, dat uitkwam op de Clercqstraat. Hoge bomen langs de wallekant, sombere huizen, donkere portieken met stenen buitentrappen naar de eerst etage. Alleen al we verstoppertje speelden, kon je je daar prachtig verbergen.

Onze woning was lang en smal. De kleine huiskamer met aangrenzende waranda lag aan de tuinzijde. Dat was de enige kamer, waar een haard brandde en waar geleeft en gespeeld werd. Achter de huiskamer lag een tussenkamer, die verbonden was met de voorkamer aan de straatzijde. In die tussenkamer drong via de deuren een flauw daglicht naar binnen. De huisbaas heeft later in de deuren van die tussenkamer glas-in-loodramen laten plaatsen. Dat deed hij niet, omdat hij zo'n goeie huisbaas was, maar omdat hij bang was, dat mijn ouders anders

zouden gaan verhuizen. Ons land verkeerde na de beurskrach in New York in een economische crisis: lage lonen en veel werkelozen. In elke straat stonden woningen te huur.

De voorkamer aan de straatzijde was de grootste kamer. Het was de 'goeie kamer'. Paars behang aan de muur, de tafel in het midden, een lamp met een donkere kap recht daarboven, vier stoelen, gestoffeerd met trijp in bloemmotieven, netjes daaromheen geschikt, tegen de lange wand een eikenhouten dressoir met twee ovale kastjes, waar achter glazen deurtjes het glaswerk stond uitgestald; bij de raamzijde twee crapauds van dezelfde stoffering met daartussen een tafeltje met een grote palm. Boven de schoorsteen hing een spiegel, die driekwart van de schoorsteenwand in beslag nam. Schuin bij de deur van de tussenkamer stond het theemeubel met glazen wanden, waar een compleet theeservies werd bewaard, dat nooit gebruikt werd. De vloer was bedekt met donker glimmend zeil, dat naar boenwas rook. In het midden lag een vloerkleed met een onbestemd patroon en voor elke deur een vloermatje.

Die mooie kamer met zijn zware gordijnen werd zelden gebruikt. Ben en ik sliepen in een kamertje naast de goeie kamer en liepen er alleen maar door. Toch kwam ik er wel eens om in de muurkasten te neuzen, want ik was nieuwsgierig. Ik kan me nog herinneren, dat daar een rijtje boeken stond, waaronder een paar van Charles Dickens en een boekje van Dr. Neumann over homeopathische geneeswijze.

Ondanks die 'pronkkamer' en het opvallende emaille bord in het portiek, waarop stond: 'Fa. J.B.M. Visbeek Koffie- en theehandel Amsterdam En gros En detail' merkte ik als kind al gauw, dat de koffie- en theehandel niet floreerde en dat mijn vader hard moest werken om het hoofd boven water te houden.

We droegen nette kleren en kregen voldoende te eten. Maar verder kon er niet veel van af. Het heeft lang geduurd voor ik eindelijk een autoped kreeg. En het was een tweedehandse, een buitenmodel met smalle hoge wielen. En die moest ik met mijn broer delen. Toen ik nog geen autoped had, mocht ik er wel eens een huren bij een rijwielstalling

Van Alphenstraat 1-3-5-7-7A (v.l.n.r.)

in de Korte Blekersstraat, een zijstraat van de Agatha Dekenstraat. En een bal? Nou ja, een gummibal, net iets zwaarder dan een luchtballonetje. Een echte tennisbal? Daar kon ik alleen van dromen. Van een fiets was natuurlijk helemaal geen sprake. Fietsen heb ik geleerd op de fiets van mijn vader, als die tussen de middag thuis kwam om te eten.

Er waren in mijn jeugd een paar strenge winters. En steevast kwam het onderwerp 'schaatsen' aan de orde. Ik kon goed zeuren. Maar steeds als ik mijn vader bijna had overgehaald om een paar schaatsen voor me te kopen, viel de dooi in. De ijspret ging niet verder dan sneeuwballen gooien en baantje glijden. Lopen, altijd maar lopen. Als kind gingen we nooit met de tram. Ja, een enkele keer op zondag met vader en moeder.

Maar voor de rest was het lopen. Lopen naar het Vondelpark, naar kapper Kwakernaat op het Staringplein, naar het Van Heutzmonument in Zuid. Bij dat monument lag een vijver, waar we vaak speelden met eigengemaakte bootjes, waarop moeder een zeil had genaaid. We hebben altijd gelopen en, naarmate onze horizon wijder werd, maakten we steeds grotere wandelingen. Wandelen was gezond en goedkoop.

In de jaren dertig hield Amsterdam-West op bij de Hoofdweg. Alleen de Admiraal de Ruijterweg slingerde zich als een eenzaam lint tussen opgespoten zand naar Sloterdijk. Daar staken we de spoorweg over. Links stond de Coca-Colafabriek, waar we ons vergaapten aan de lopende band, waar de flesjes automatisch gevuld en van een dop voorzien werden. Aan het einde van het smalle straatje met een paar winkels kon je rechts en links de Spaarndammerdijk op. Daar begon voor ons het weidse platteland. Dat was een andere wereld met veel groen, sloten, hekken, koeien, paarden en, vergeleken met onze woning, enorme boerderijen met stallen en hooibergen. Op onze vrije woensdagmiddagen gingen we met vriendjes daar vaak naar toe.

In mijn vroegste jeugd, toen ik voor het eerst buiten speelde, strekte mijn speelruimte zich niet verder uit dan het blok, waar ik woonde. Wat daar buiten lag, liet me koud. Al op jonge leeftijd leerde ik de weg kennen naar de kerk en de Bavo-school, gelegen aan de Bilderdijkstraat. Zondag 's middags maakten we met vader, moeder en oma wel eens een wandelingetje. Het was altijd dezelfde route: langs het Kwakersplein naar de Bilderdijkstraat tot Carl Heiligers, een kledingzaak op de hoek van de Kinkerstraat, en dan weer terug langs de Clercqstraat. Mijn broer en ik droegen zondagse kleren: een korte broek met kniekousen, in de winter een pofbroek, een colbertjasje in dezelfde kleur als de broek en een bijpassend petje. Moeder had met een hete tang een slag in mijn haar getoverd. En vader had zaterdag 's middags alle schoenen gepoetst. Hij droeg een chique gleufhoed en zwaaide met een wandelstok. Een keurig gezin, dat gezien mocht worden. Spelen op straat was er zondags niet bij. Die mooie kleren mochten niet vuil worden.

Joop als kleuter

Als het geen weer was om te wandelen, moesten we ons binnenshuis maar vermaken. Op die lange zondagmiddagen las vader ons dikwijls voor. Dat deed hij wel een paar uur lang, terwijl hij een dikke sigaar rookte en mijn moeder zat te breien.

In mijn buurt kende ik elke winkel. Ik heb heel vaak stilgestaan voor de etalage van Reinier Dales in de Clercqstraat en begerig gekeken naar die prachtige gouden vulpennen. En wat had ik niet graag een echt horloge willen hebben Later besefte ik, dat mijn kinderverlangen naar dat onbereikbare mooier was dan het bezit.

Op weg naar school keek ik dikwijls naar de etalage van meubelzaak Drilling, waar moderne huis- en slaapkamerameublementen stonden tentoongesteld. Onze meubels thuis vond ik maar ouderwets.

Bij Sancta Maria bekeek ik die mooie heiligenbeeldjes en die dikke missaals goud-op-snee. Voor het bolwerk van de Incassobank aan de andere kant had ik geen belangstelling. Alleen begreep ik niet, wat er met kasuren bedoeld werd. Ik splitste dat woord in onjuiste lettergrepen: ka-su-ren in plaats van kas-uren. Jarenlang had die bank iets raadselachtigs voor mij.

In mijn jeugd droeg iedere man en vrouw een hoed, behalve de arbeiders. Die droegen een pet. Op weg naar school kwam ik iedere dag langs Meeuwsen, een zaak voor mannenhoeden en Pels Soeurs, een hoedenzaak voor vrouwen. Er waren heel veel hoedenzaken. Bij het Kwakersplein had je Gieskes, weer een dameshoedenzaak. Ik bekeek alle etalages, die ik tegenkwam. Meeuwsen had alle soorten hoeden. De borsalino was een chique deukhoed. Dat 'Soeurs' van Pels Soeurs had iets geheimzinnigs. Dat woord was niet uit te spreken, maar aan de dameshoeden in de etalage viel niets vreemds op te merken. Ik bekeek zelfs de etalages van sigarenwinkels, al die houten dozen met opengeslagen deksel, vol sigaren, in allerlei dikten en lengten, voorzien van een fleurig bandje en een merknaam Willem II, Karel I en Elisabeth Bas. Op de doos stond een prijskaartje: twee cent of drie cent. Ik vond die sigaren spotgoedkoop. Ik dacht, dat de hele doos twee of drie cent kostte. Logisch toch! Er stond niet bij vermeld: 'per stuk'.

In die tijd was er nog plaats voor een kleine winkelier: een melkboer, een kruidenier, een drogist, een bakker, een schoenmaker, een fietsenstalling, allemaal kleine winkeltjes in de Elisabeth Wolffstraat. Bij kruidenier Sallehart moest ik soms lang wachten voor een ons gesneden kaas. De klanten kochten niet veel artikelen, maar bijna alle artikelen waren onverpakt en moesten dus afgewogen worden. Zelfs de suiker lag in een grote baai ergens in een hoek. Het assortiment was niet groot: peulvruchten, suiker, zout, boter, kaas, koffie, thee en dergelijke. De branchevervaging bestond nog niet. Voor bijna eik artikel had je een aparte winkel. Bij schoenmaker Straatman lagen de schoenen, voorzien van nieuwe leren zolen en hakken, hoog voor het etalageraam opgesteld. Nieuwe schoenen kocht mijn vader bij oud-klasgenoot Leemans in de Kinkerstraat. De hielen waren stug en hard en bezorgden me blaren. Rubberzolen bestonden er volgens mij nog niet, wel spekszolen. Die werden alleen gebruikt voor sandalen, In een paar weken tijd waren de leren zolen versleten. Onze schoenen werden meerdere malen verzoold, voor ze versleten of te klein waren geworden.

Bij bakker Rinkel haalden we brood, altijd wit pannebrood. Een heel wit kostte elf cent. Dat kreeg je onverpakt mee. Voor de oorlog heb ik nooit bruin brood gegeten. Ik weet niet eens of je dat wel kon krijgen.

De verpakking van etenswaren was minimaal. Voor groente ging mijn moeder naar de markt in de Ten Katestraat. Die werd verpakt in oude kranten. Fruit was een luxe artikel, ik zal wel eens een appel of peer hebben gekregen, maar ik kan het niet meer herinneren. Moeder kocht wel aardbeien, heerlijk op de boterham met veel suiker.

Alle winkels, die voorzagen in onze dagelijkse levensbehoefte, lagen op een paar minuten afstand van ons huis. Moeder hoefde nooit te zeulen met een zware boodschappentas. Bovendien kwamen er veel leveranciers aan de deur: de melkboer, de aardappelman, de visboer, de kolenboer, de petroleumman, de schillenboer, de voddeman en ik weet niet wie nog meer.

De Rooms-katholieke kerk De Liefde is ontworpen door P.J.H. Cuypers en is tussen 1883 en 1885 gebouwd. Links op de foto het Bilderdijkpark (1930 ca).

Inderdaad, de service was groot. De melkboer kwam elke dag de trap op tot bij de voordeur. Met een maatemmertje hevelde hij uit een bus een liter melk in de melkpan van mijn moeder. Die melk kon je zo niet drinken. Die moest eerst gekookt worden. En dan kwamen er dikke

vellen boven drijven, ik lustte die melk niet en walgde van de vellen.

Elke vrijdag kwam de visboer. Ik zie nog de levende aal in een pan bewegen. De visboer had hun kop half doorgesneden, maar ze bewo- gen nog. Dat was pas verse vis. Vrijdags mochten we van de kerk geen vlees eten. Zelfs het gebruik van jus uit vlees was verboden. Dus aten we gestoofde aal of stokvis met botersaus.

De schillenboer kwam een keer in de week met paard en kar. Hij kwam naar boven om de schillenmand te legen in een zak. Boven op zijn kar zat hij de schillen en groente- en fruitafval te sorteren.

Hoe de vuilnisophaaldienst precies geregeld was, kan ik me niet goed meer herinneren, In elk geval kwam er een man met een houten ratel door de straat om aan te kondigen, dat de vuilniswagen in aantocht was. Dat moet erop duiden, dat het systeem van de zinken emmer met gesloten deksel nog niet was ingevoerd. Ik denk, dat de bewoners bij het horen van de ratel hun emmers met vuil op de trottoirrand moes- ten zetten, waarna ze geleidigd werden in een soort container.

De gemeentelijke stadsreiniging was gelegen tussen de Kwakerstraat en de Kinkerstraat. Daar stond een hijskraan, die de vuilcontainers in een speciaal daarvoor ontworpen dekschuit plaatste. Vanaf de brug bij de Clercqstraat zag ik vaak de dekschuiten, voortgetrokken door een sleepbootje, voorbijvaren. Maar ik heb ook herinneringen aan zo'n dekschuit, die voortgeduwd werd door een man met behulp van een lange stok, die tot de bodem van de gracht reikte. Die man liep met die boom langs een smalle rand van de dekschuit, de ene keer links en dan weer rechts. Ik was altijd bang, dat die man in het water zou vallen. Ik denk toch, dat in mijn jeugd het nieuwe systeem van identieke vuilnis- emmers met deksel is ingevoerd. Die emmers hadden ongeveer de in- houd van onze huidige vuilniszak. Alleenstaanden kregen een vuilnis- emmer, die een maatje kleiner was. Zo'n zinken emmer bood het voor- deel, dat je het vuil flink kon aanstampen. Voor de vuilnisman was het een karwei om z'n emmer te legen. Het ophaalsysteem werd daarop aangepast doordat de emmer met geopend deksel boven een open gleuf in de vuilniswagen flink heen en weer werd geschud. Als het vuil zo

vast zat, dat het onderste in de emmer bleef zitten, had je pech gehad. Het vuil, dat zich in de vuilniswagen ophoopte op de plaats onder de schuifopeningen, werd verspreid door de container een kwartslag te laten draaien via een tandradmechanisme. Die vuilnisemmer was van binnen natuurlijk heel vies. Voor een luttel bedrag kon je die laten schoonmaken door een particuliere dienst. Maar desondanks was de hygiëne er niet bijzonder mee gediend en werd de vuilnisemmer op de waranda in de buitenlucht gezet.

Mijn jeugd bracht ik door in een stramien van vaste tradities. Schoenen werden bij Leemans gekocht in de Kinkerstraat, kleding uitsluitend bij C&A op de Nieuwendijk. Ons haar werd geknipt door kapper Kwakernaat op het Staringplein en de schoenen werden verzoold bij Straatman. Een paar keer in de week moest ik tussen de middag een ons vetspek halen bij slager Admiraal in de Ten Katestraat en een stukje leverworst bij Link in de Kinkerstraat. Bij Admiraal was het altijd druk. Ik moest lang op mijn beurt wachten. Maar ik kan me niet herinneren, dat ik ooit ongeduldig werd. Er bestonden geen supermarkten met zelfbediening. In elke winkel moest je rustig je beurt afwachten.

In die tijd was het leven niet zo jachtig. Alles ging rustig zijn gangetje. Elk half uur verscheen er in onze straat een wijkagent. Hij reed op een fiets met een dubbele bovenstang. Dat gaf hem toch een soort status. Hij reed zo langzaam, dat hij bijna omviel. Er was voldoende 'blauw' op straat. Toen ik een keer met een kar van mijn vriendje tegen een terraschutting botste, waardoor er een ruitje sneuvelde, stond de 'smeris' binnen een kwartier bij ons op de stoep. Toch heerste er in de Clercqstraat en op de Rozengracht een grote verkeersdruk, vooral in de ochtend en de avond. Die drukte werd niet veroorzaakt door de enkele auto's en vrachtwagens, maar door de fietsers. Met zes rijen dik reden kantoormensen en fabrieksarbeiders in een aaneengesloten front 's morgens naar hun werk in het centrum. Het was echt onmogelijk om als voetganger zomaar de Rozengracht over te steken. Je zag vervoersmiddelen, die nu verdwenen zijn: de handkar, de bakfiets met drie wie-

len en de slagersfiets met dikke banden en een bak voorop. Ik heb wel eens bij de Centrale Markthallen een groenteboer geholpen met het duwen van zijn handkar over de brug van de Kostverlorenvaart. Daar ving ik een cent voor. Voor een cent kon je al wat kopen: een ijsje, een toverbal, een zakje zwart op wit. Een paard met kar was geen ongewoon verschijnsel. De Heineken Brouwerijen en Van Gend & Loos vervoerden hun lading met een grote kar, getrokken door twee trekpaarden, de bekende Belgische knollen.

De Van Alphenstraat was een rustig straatje. Je kon er ongestoord spelen. Er stond zelden een auto geparkeerd. Je zag ook geen fiets tegen de muur staan. Elke fietsenbezitter zette zijn fiets in de fietsenstalling van de woning in de Elisabeth Wolffstraat. Hoewel we weinig bezaten om mee te spelen, konden we ons goed vermaken. We speelden verstoppertje, diefje met verlos, en in de knikkertijd knikkerden we. Onze knikkers waren geen mooie glazen stuiters, maar balletjes van gebakken aarde. Als je per ongeluk op zo'n knikker trapte, was hij verbrijzeld. Ik had ook een zakje met echte stuiters. Maar die gebruikte ik zelden, want ik verloor meestal met knikkeren. Nee, ik was niet zo goed in spelletjes. Er waren behendige jongens, die de tol een hele tijd draaiende konden houden. Mij lukte dat niet.

Bijna alles kon dienen om mee te spelen. Van een stuk papier vouwden we vliegtuigjes, die een schitterende glijvlucht maakten. Van kartonnen sigarettendoosjes maakten we kaarten, waarmee we jokerden. Je moest natuurlijk wel verschillende sigarettenmerken hebben. Ik heb dat spel alleen maar zien spelen, want ik kon geen lege sigarettendoosjes bemachtigen. Mijn vader rookte alleen sigaren. Bekende sigarettenmerken uit die tijd waren: Chief Whip, Miss Blanche en Sweet Caporal. We deden een balspel, dat we 'kanten' noemden. Je ging bij de trottoirrand staan en dan moest je proberen met een bal de schuine richel van de buitengevel te raken. Als je die richel goed raakte, kwam de bal met een boog terug. Na drie boogballen ging je een eindje verder van de muur staan. Er waren jongens, wat ouder dan ik, die bijna tot het midden van de straat kwamen. Maar die hadden een echte tennisbal.

Bilderdijkstraat 36-38 gezien vanaf De Liefde in westelijke richting naar het Bilderdijkpark (ca. 1940)

Pinkelen was een jongensspel, dat gespeeld werd met een houtje, dat aan beide zijden tot een punt was geslepen. Als je met een stok op het puntje sloeg, sprong het houtje omhoog en sloeg je het zover mogelijk weg. Hinkelen en touwtje springen deden we niet. Dat waren meisjes-spelletjes. Japie van drie hoog had een vliegende hollander, het summum van speeltuig. Het was een vierwielig wagentje, dat via een speciale as en stangen door een hefboom werd voortbewogen. ‘Vliegende Hollander’ was een groot woord voor dit ingenieuze apparaat. Met mijn autoped kwam ik veel vlugger vooruit. Op wat oudere leeftijd – ik schat een jaar of acht – verlegden we ons speelterrein naar een zandlandje, gelegen achter het Bilderdijkpark bij de Hugo de Grootgracht.

Deze plek van ongeveer tachtig bij honderd meter lag vol met zand en was omheind door een hoog hek met spijlen. Het was bedoeld als kinderspeelplaats, maar een schommel, wip en glijbaan waren er niet. Het was niets anders dan een grote bak zand. Aan de rand stond het bouwvallige huisje van de opzichter. We vermaakten ons daar wel. Van een oud kleed of laken, dat we met een stuk touw aan de spijlen bevestigden, maakten we een tent. En in die tent richtten we met een paar vriendjes een geheim clubje op. We schreven elkaar briefjes in geheim-schrift en we zwoeren elkaar nooit te verraden. We groeven diepe kuilen, tot we het grondwater bereikten. En met een zakmes van een vriendje speelden we landverovertje. En als het mooi weer was, zaten we ‘lekker lui te wezen’ in het zonnetje. Als ik erop terugkijk, was het een goeie tijd.

En dat we het thuis niet breed hadden, daar had ik eigenlijk weinig last van. Bij mijn vriendjes thuis zag het er armoediger uit. Dat kale vloerkleed bij Frans van As maakte een deprimerende indruk. De vader van Frans was postsorteerder bij de PTT en ze hadden een groot gezin. De moeders van die grote gezinnen zagen er moe en afgetoed uit. Er waren een paar klasgenoten, waar ik liever niet kwam spelen. Alex woonde op Da Costakade drie hoog achter. Een donkere trap zonder looper, vieze luchtjes, een vervelozе woning, een bleke moeder met ongekamde haren. Daar voelde ik met niet prettig. De armoe was van Alex’s gezicht te lezen. Hij zag er goor en ongewassen uit.

Ik heb natuurlijk ook het verschil gemerkt met de betrekkelijke welstand van de familie van mijn moeder. Paul en Kees woonden in de Kerkstraat boven de drukkerij. De woonkamer leek in mijn ogen een grote zaal. En ze hadden een elektrische trein, die door de hele kamer reed. En toch kregen mijn broer en ik een keer van Sinterklaas ook een elektrische trein. Let wel Die hadden we van Sinterklaas gekregen. Mijn ouders hadden dat nooit kunnen betalen. Vergeleken met mijn vriendjes had ik geen reden tot klagen. Bennie Schweitzer kreeg met zijn verjaardag een kwartje van zijn vader. Ik kreeg vier doosjes Trix.

Dat kostte heel wat meer. Met Trix heb ik jarenlang fijn gespeeld.

Het was een goedkopere versie van mecano: dunne ijzeren staafjes, rondjes en hoekstukken in diverse afmetingen, vol met kleine ronde gaatjes. Met schroefjes en moertjes kon je van alles maken bijvoorbeeld een hijskraan, een brug en een klok, waarvan de wijzers konden draaien. Het moet vochtig geweest zijn in onze woning, want de ijzeren plaatjes gingen gauw roesten. Ik kan me nog herinneren, dat ik op een middag met mijn vader al die staafjes heb schoon geschuurd. Tante Emma en oom Nico hadden ook een groot huis in de Van Kinsbergenstraat. Er stond daar een grote zwarte piano en een fors eikenhouten bureau met een golvende rolklep. Voor zo'n groot bureau was in onze woning geen ruimte.

In de grote vakantie gingen we naar de vakantieschool. Voorafgegaan door een vaandeldrager en twee trommelaars trokken we onder het zingen van volksliedjes door de Van Reigersbergenstraat naar het onbebouwde terrein tegenover de Markthallen. Daar had onze vakantieschool 'Licht en Lucht' binnen een omheining van kippengaas onder een afdak van golfplaten haar kampement opgeslagen. Van die vakantieschool kan ik me weinig leuk herinneren. Ik heb me daar vaak verveeld.

Een enkele keer mocht ik een weekje logeren bij oom Jeroen en tante Anna in Blaricum. Ik moest me daar zelf zien te vermaken. Er waren geen neefjes of nichtjes van mijn leeftijd. En oom Jeroen was al gepensioneerd. We hebben een keer een weekje met zijn vieren bij oom Antoon en tante Jo gelogeed. Zij woonden ook in Blaricum op de bovenverdieping van een ouderwets huis. De benedenverdieping met tuin was verhuurd aan een oom van grootmoederszijde. Oom Antoon was in die jaren werkeloos. Tante Jo nam ons alleen voor het geld te logeren. Het eten was niet best. Oom Antoon keek me al kwaad aan, als ik mijn boterham een beetje te dik met jam smeerde. De behuizing was veel te benauwd. Gelukkig was het vaak mooi weer en hebben we veel gewandeld. Van vader kregen we altijd een ijsje. Maar als oom Antoon een keer een ommetje met ons maakte, kregen we niks, zelfs niet, als ik hem erop attent maakte, dat ginds een ijsman stond.

De familie Visbeek

We moesten het in onze jeugd met weinig comfort stellen. We hadden gas, elektrisch licht en stromend water. Dat was natuurlijk al een hele verbetering met vroegere tijden, waarin die voorzieningen ontbraken. Maar vergeleken met deze tijd was het behelpen. In het hele huis was maar een kraan met koud water in de keuken. Een geiser en douche bestonden niet. De kamers waren spaarzaam verlicht. Boven de tafel in het midden van de kamer hing een lamp met een donkere kap. De rest van de kamer was gehuld in half duister. Van een schemerlampje aan de muur kan ik me niets herinneren. Als het in de winter vroeg donker was, moest je aan tafel gaan zitten om iets te doen.

Het gebeurde nogal eens, dat het licht 's avonds plotseling uitviel. Dat was geen elektriciteitsstoring. 'De gulden is op' zeiden we. Mijn